

Литературен клуб „Театърът в училище и училището в театъра”

Николай Любенов Николов
главен учител в ОУ „Цанко Церковски”,
с. Средище, област Силистра

Докладът описва иновативна интеркултурна образователна практика, която включва два компонента: творческо писане и сценично представяне на създадения чрез него творчески продукт.

Първият компонент е система от дидактически задачи, развиващи уменията на децата да описват и разказват, да дефинират проблеми и конфликти в собствения си свят, да ги кодифицират чрез средствата на фантазното, да предлагат начини за тяхното разрешаване, което от своя страна е в инвариантна зависимост с повишаването на социокултурната и литературна компетентности на учениците.

Вторият компонент представя, както някои от сценариите, създадени по тази методика и реализирани на сцена, така и интегрирането на различни театрални техники в урочната и извънурочна дейности.

Тази иновативна практика се прилага в ОУ „Ц. Церковски”, с. Средище, община Кайнарджа, област Силистра, където се възпитават, обучават и социализират ученици от четири етнически групи, като преобладават деца с ромски етнически произход. Основният език за комуникация извън училище е турският. Подобно на много селски райони, се отчита висока безработица, ниски доходи и жизнен стандарт, емиграция и миграция на местното население, фактори, които поставят децата и учениците в повишен риск за отпадане от училище.

Проектът «Театърът в училище и училището в театъра» се осъществява чрез дейността на театрален ученически клуб за занимания по интереси, в който участват ученици от V-VIII клас.

Първото съ-участие на учениците при изготвянето на сценария и сценичната му реализация датира от 2009 г. с постановката «Спасяването на счупения училищен стол». През 2010 година в училището бе създаден театрален клуб, чиито постановки интерпретират училищна проблематика: «Училището на хаджи Генчо» /2010 г./, «Радини вълнения» /2011 г./. През учебната 2011/2012 година, при създаването и сценичната реализация на пиесата «Изгубената шестица», двете идеи са обединени в концепция, съчетаваща *творческото писане и театралната игра*. Прилагането на новата методика за работа на училищен театрален клуб води до създаването на нови

две пиеси: «Кой уби змея?» /2014 г./ и «Аз съм най...» /2016 г./, а «Изгубената шестица» е «пренаписвана» и представяна пред различна публика през 2013 г. и 2015 г. от различни ученици.

Като ръководител на проекта допълвам и променям дидактическите задачи, чрез които учениците, развивайки своите социокултурни, езикови /по български език/ и литературни компетентности, съ-участват в създаването на сценария.

Дейността на театралният клуб се явява част от *механизъм* за прилагане на иновативни подходи за работа в мултикултурна среда, при реализиране на целите на *Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността 2014-2020г*, *Национална стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (2015 – 2020)*, *Национална стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)*. С оглед на това в дейността на клуба се включват ученици с различни социални проблеми, образователни и творчески потребности: интегриране, чрез приобщаване към училищния живот; овладяване на българския език; повишаване на литературната компетентност; задоволяване на нуждата от творческа изява. Методиката за кооперативно писане на сценарии „за себе си” дава шанс на всяко дете да намери място в пиеската, според потребностите и възможностите си.

Цели

- Да ангажира деца от V-VIII клас през неучебно време с дейности за тяхното емоционално и интелектуално развитие¹;
- Да формира ключови компетентности:
 1. в областта на българския език²;
 2. умения за учене;
 3. социални и граждански компетентности;
 4. културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество³.
- Да предложи алтернативни на агресията модели на общуване, съгласно училищната *Програма за превенция на агресията*

Очаквани резултати:

¹. в контекста на *Национална стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (2015 – 2020)* и *Национална стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020)*

². съгласно *Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността 2014-2020 г.*

³. Компететнтностите 1-4 корелират с чл. 2. (I) от стандарта за общообразователната подготовка

Модул *Творческо писане*

▪ *Социокултурна компетентност*: да подобрят наративните и дискриптивните си умения.

Лингвистична компетентност: подобряване на уменията да съгласуват по род и число; подобряване на уменията за правилен избор на адекватното глаголно време и пр.

• *Лексикална компетентност*: обогатяване на речниковия запас.

• *Речева компетентност*: учениците осмислят връзката между изказаното, неговата цел, мотиви, интонация, артикулация; повишаване на интуитивното знание за словоредата на българското изречение и др.

• *Литературна компетентност*: повишаване на уменията да се използват понятията като *сюжет, композиция, образ, литературен герой, речева характеристика и пр.*, при интерпретация на художествен текст.

Модул: *Театрални игри*

▪ Чрез използването на средствата на фантази дискурса, да се фокусира вниманието на учениците върху проблемите на училищния живот.

▪ Чрез влизането в роля, учениците да осмислят собствения си опит в училище.

▪ Учениците да се научат да работят в екип за постигането на определени цели.

▪

Училищен театър, лично израстване и интеркултурно образование

В основата на замисъла на този проект стоят четири ключови понятия – *език, въображение, фантазия и игра*. Театърът е универсален език, който не признава културните граници. Според Виготски играта е "въображение в действие". За Валон играта е място, където детето получава "възможност да изпробва себе си в цялото многообразие на своите способности". Според Х. Р. Яус фикционалността играе специфична роля за конструиране на аз-а: "Ако за самия субект важи това, "че всеки е, но не притежава себе си", то фикционалността се явява "организираща празнота" в момента, когато Аз-ът надскочи нарушената връзка със своето физическо съществуване, за да може, връщайки се към своя опит и преценявайки своите възможности, да се утвърди като субект". Вико смята, че хората създават своя свят чрез своята способност *fantasia*. Понятието на Вико за *fantasia* е чувството за универсалното, което въображението създава. Въображението е способността, чрез която даваме форма на света така, както сме го почувствали. Въображението е общностно. То е отворено за митовете и приказките и изразява фундаменталните

представи, върху които е изградена всяка нация. Въображението, а не разсъдението, е първоначалното умение, от което се пораядат всички човешки институции.

Дейности в модул творческо писане. Алгоритъм за изработване на колективен сценарий

Клубът включва ученици от V - VIII клас. Създава се образователна среда, в която са валидни **игровите** отношения, а не принципите на дисциплинарния механизъм, присъщи на урока⁴ - упражнение, изпит, йерархизиране и изключване.

1. Попълване на анкетни карти⁵

В първите няколко занятия на учениците се раздават анкетни карти, в които са поставени дидактически задачи като:

Опишете класната стая, като място, което ви плаши.

Опишете класната стая, като място, в което се чувствате уютно.

Какви качества притежава вашата сестра/най-добра приятелка? А какви бихте искали да притежава? /Аз съм най.../

Виждали ли сте змей? Опишете, как си го представяте, ако не сте виждали. /Кой уби змея?/

Довършете историята. Например: Лягате вечерта в леглото си, но сутринта се събуждате в гората. Имате, сива козина, опашика и остри зъби – превърнали сте се във вълк. Много гладен вълк. Тръгвате из гората и срещате Червената шапчица....

Какво става после? Довършете историята...

Какво бихте направили, ако вечер останете заключени сами в училището? /Изгубената шестица/

Как бихте направили змей за училищна пиеса, който да говори, да се движи по сцената, да яде принцеси и юнаци? /Кой уби змея?/ и др.

2. Обсъждане на анкетите

В зависимост от времето, с което разполага ръководителя, и целите, които си е поставил, обсъждането, редактирането и пренаписването на дидактическите задачи в анкетите може да бъде тема на няколко занятия.

⁴ . вж. М. Фуко – Генеалогия на модерността

⁵ . Тъй като ръководството на клуба не се заплаща, то нормативно не са регламентирани времетраенето, броя и темите на занятията. Това отменя необходимостта всички задачи да се изпълняват по време на занятията.

В отделни занятия се обсъждат темата, героите, конфликтите, мястото на действието, сюжета.

3. Ученето

Преди започването на репетициите, учениците получават задачи да опишат последователността от събития, съставляващи сюжета, както и словесно да представят своя герой. По този начин се работи за повишаване на социокултурните им компетентности *разказване и описание*.

4. Репетициите

- Учениците осмислят връзката между изказаното, неговата цел и мотиви, интонация, артикулация, което пряко корелира с обучението по български език и общата им речева компетентност.

- Повишаване на литературната компетентност: по време на репетициите активно се използват понятия като *сюжет, композиция, герой, диалог, образ и пр.* Например, когато се определя декора, реквизита, костюмите на героите, сценичното поведение, учениците осмислят иначе сложното за тях понятие *композиция*.

5. Сценични изяви

В началото изявите на клуба се вписваха като част от различни общоучилищни тържества. Поради нарастващия интерес на ученици и учители от 2013 г. в училището се провежда театрален фестивал, в който участват ученици от първи до осми клас. Представят се постановки от различни жанрове: куклен театър, театър на сенките, драматизации на приказки и литературни произведения, мюзикъл и пр. През 2016 г. фестивалът се превърна в *отворена сцена*, защото в него взеха участие и състави от други училища от областта, работещи по проблемите на интеркултурното образование.

6. Устойчивост на проекта

- През 2012 година училището получи дарение от театрални кукли от кукления театър в гр. Силистра. С актьори от кукления театър бе проведен семинар-практикум за водене на театрални кукли. В началните класове от 2013 г. по време на заниманията по интереси след обяд развиват дейност две „Работилници за кукли”, където учениците поправят повредения реквизит и овладяват различни театрални техники.

- Обогатена бе материалната база на училището, с оглед на мобилното преустройство на физкултурния салон в театрален, когато е необходимо.

- По време на *Националната седмица на четенето* през 2015 г. и 2016 г. големите ученици представяха пред първокласниците и децата от подготвителните

групи и детската градина драматизации на приказки, в които по-малките съ-участват с роли без реплики.

- Поради своята ефективност в различните си аспекти, от 2013 г. в *Институционалният план на училището* театралната дейност фигурира като едно от трите основни направления за извънурочни дейности.

- Театрални техники се интегрират и в урочната дейност. Например като кооперативна проектна дейност в часовете по руски език седмокласниците изготвят сценарий „Я калдун“, който после изпълняват сами, заснемат като видеоклип и презентират.

- Елементи от жанра *импровизационен театър* се използват и в тренингите с ученици и родители.

Адрес на автора:

Николай Любенов Николов

гр. Силистра

ул. Кълъраш 14, ет.5

тел. 0893622976

Страница на училището във Фейсбук: Основно училище "Цанко Церковски", с. Средище

Адрес на училището: ОУ "Цанко Церковски", с. Средище, общ. Кайнарджа, обл. Силистра, ул. "Ц. Церковски" №1, тел. 08626 2448, ov_cerkovski@abv.bg